

Bulletin vydává v rámci své poradenské služby podnikající fyzická osoba Břetislav Kroupa
Tel./fax: 326 324 035; IČO 42706891; DIČ CZ501210054
Poštovní kontakt: Břetislav Kroupa, Havlíčkova 1139, P.O.BOX 7, 293 05 Mladá Boleslav 5

www.preventamb.cz
info@preventamb.cz

Vydáno dne 15. 11. 2008

Tyto stránky jsou věnovány zejména čtenářům laické veřejnosti. Mají pomoci přiblížit a pochopit povinnosti stanovené právními a ostatními předpisy (§ 349 zákoníku práce) k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany, právníkům a podnikajícím fyzickým osobám v České republice.

O tom, jak nám revoluce nezrušila normy

Břetislav Kroupa (PREVENTA® Mladá Boleslav)

Jeden pán, ve funkci vedoucího hospodářské správy, byl trochu více než svéráznou osobností a většinou všechna fakta a uložené mu úkoly si vykládal a upravoval podle svého. Ale byl velmi aktivní a iniciativní. Když dostal například za úkol uklidit archiv s uloženými podnikovými dokumenty, hned si věděl rady. Nanosil tři metráky dokumentů na odstavnu plochu, která byla zarostlá suchou lebedou a všechno to spálil. Že shořely i účetní doklady, které podnik měl archivovat nejméně dvacet let, to mu jaksi uniklo. Nebo nechal postavit ocelovou podestu se schodištěm ke středotlakému kotli a sloup podpírající tuto podestu byl umístěn jen 450 mm od dvířek rozvaděče elektrické instalace kotle. I přes upozornění pracovníků údržby neponechal minimální odstup 800 mm, a tvrdil, že do údržby sežene nějakého hubeného elektrikáře.

1. Nejdříve trochu historie

Protože skutečně existovaly tzv. závazné Československé technické normy (ČSN), podle kterých pokuty, za neplnění povinností uložených takovou normou, mohl ukládat orgán státního odborného dozoru nad bezpečností práce, musela být učiněna legislativní náprava, aby tato skutečnost nebyla protiústavní. Podle Listiny mohou být povinnosti ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích. Protože se jednalo o určité přechodné období, byl vydán nejdříve zákon o československých technických normách²⁾, kterým byly zrušeny oborové normy, tedy normy, které byly vydány jednotlivými resorty

Bylo to na začátku roku 1993, kdy v bujaré radosti nad tím, že je přece svoboda, a domníval se tak, že není nutné plnit povinnosti nějakých předpisů.

„Pane“, tvrdil mi často, „revoluce zrušila celou požární ochranu a normy nemusíme poslouchat. Podle Listiny základních práv a svobod¹⁾ (Listina) mi můžete uložit povinnosti jen jsou-li stanoveny zákonem. A co není zákonem zakázáno, je dovoleno!“, a zašklebil se na mě vítězoslavně. V podstatě mi takto zjednodušeně odcitoval čl. 2 a část čl. 4 Listiny.

Protože s podobným názorem se setkávám ještě i dnes, domnívám se, že nebude od věci, když na začátek vysvětlím, že revoluce nám normy nezrušila, a že to není s povinnostmi v oblasti bezpečnosti práce i požární ochrany až tak úplně jednoduché.

nebo podniky. Tento zákon ještě připouštěl, aby některé z povinností daných ČSN mohly být závazné (tedy jejich neplnění postizitelné uložením pokuty státním odborným dozorem). Tuto závaznost mohl v normě stanovit například Český úřad bezpečnosti práce nebo některé ministerstvo. Tento stav trval až do 31. 12. 1999³⁾. Do uvedeného data byly skutečně technické normy závazné ve vybraných ustanoveních tak, jako by byly právním předpisem, například vyhláškou.

2. Současná povinnost pro zaměstnavatele v prevenci rizik

V současné době mají právnické a podnikající fyzické osoby, jako zaměstnavatelé, povinnost řídit se, mimo jiné, ustanovením dvou základních předpisů: zákoníkem práce⁴⁾ a zákonem o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci („ZoDPBOZP“)¹¹⁾. V těchto předpisech jsou zapracovány dokumenty podle práva Evropského společenství, tedy zejména ustanovení směrnice 89/391/EHS a z ní vycházejících dílčích směrnic. Jako jednu ze zásadních povinností je nutné považovat povinnost vytvářet podmínky pro bezpečné, nezávadné a zdravé neohrožující pracovní prostředí vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k prevenci rizik. V zákoníku práce se dále vysvětluje, že prevencí rizik se rozumí všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a z opatření zaměstnavatele, která mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik.

Podle zákoníku práce (§ 349 ZPr) jsou právní a ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci předpisy na ochranu života a zdraví, předpisy hygienické a protiepidemické, technické předpisy, technické dokumenty a technické normy, stavební předpisy, dopravní předpisy, předpisy o požární ochraně a předpisy o zacházení s hořlavinami, výbušninami, zbraněmi, radioaktivními látkami, chemickými látkami a chemickými přípravky a jinými látkami škodlivými zdraví, **pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví.**

POZNÁMKA 1

Do právních předpisů patří: obecně platné právní předpisy – zákony, nařízení vlády, vyhlášky. Mezi ostatní předpisy patří například: normy – české technické normy³⁾

POZNÁMKA 2

Protože v praxi není pokaždé možné stanovit povinnosti jen zákonem, je nutné určit další podrobnosti, Parlament České republiky v zákoně zmocní například vládu ČR k tomu, aby vydala nařízením podrobnosti k určité problematice. Tím nedojde k porušení ustanovení čl. 4 odst. 1 Listiny o tom, že „povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod“.

Podle toho, co je výše uvedeno, pokud zaměstnavatel plní požadavky určité technické normy upravující ochranu života a zdraví, naplní tím povinnost podle zákoníku práce v prevenci rizik. Na takovou normu je nutné pohlížet jako na

ustanovení, kterými naplňujeme požadavky zákoníku práce pro prevenci rizik.

Protože technická norma obsahuje řešení určité problematiky, kterou uznává široká odborná veřejnost, jsou tato ustanovení brána jako stanovené bezpečnostní minimum. Vyplývá z toho skutečnost, že v běžné praxi používáme ustanovení technických norem, které nejsou závazné jako obecně platný právní předpis. Například podle ČSN 33 1500⁵⁾ se dodržují lhůty revizí nebo podle ČSN 69 0012⁶⁾ Tlakové nádoby stabilní. Provozní požadavky, se dodržují lhůty provozních revizí, tlakových zkoušek nádob, postup a pravidla údržby. Státní kontrolní orgán, v dnešní době například oblastní inspektorát práce (zák. č. 251/2005 Sb.) nebo OSOD - orgán státního odborného dozoru (zák. č. 174/1968 Sb.) neuloží pokutu za neplnění povinností podle normy, ale použije dikci zákoníku práce nebo ZoDPBOZP. Uvede, že zaměstnavatel nevyhodnotil dostatečně rizika a nečinil bezpečnostní opatření, a porušil tak ustanovení zákoníku práce nebo ZoDPBOZP. Například, že zaměstnavatel neprováděl provozní revize tlakových nádob stabilních. Zápis pak doplní, jen jako doporučení, použít pro daná rizika ČSN 69 0012.

3. Harmonizace norem a stanovené výrobky

Aby Česká republika mohla používat naše ČSN v rámci Evropské unie a naši výrobci prodávat svoje výrobky v zemích Evropského společenství, muselo dojít k harmonizaci našich norem s normami Evropské unie. Stručně řečeno slovy zákona³⁾: česká technická norma se stává harmonizovanou českou technickou normou, přejímá-li plně požadavky stanovené evropskou normou nebo harmonizačním dokumentem, které uznaly orgány Evropského společenství jako harmonizovanou evropskou normu.

Problematika technických požadavků na výrobky je značně složitá, ale pro tento výklad jen připomenu ustanovení zákona o technických požadavcích na výrobky³⁾, že

- **technický předpis** bude vždy ve formě obecně platného právního předpisu (nařízení vlády, vyhláška),
- **česká technická norma** je dokument pro opakované nebo stále použití, označený písmenným označením ČSN, jehož vydání bylo oznámeno ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví. Česká technická norma není obecně závazná,
- **stanovené výrobky** jsou výrobky, které představují zvýšenou míru ohrožení oprávněného zájmu a u

kterých proto musí být posouzena shoda.

Opět v praxi dochází k použití nezávazné technické normy, která výrobci nenařizuje a nestanovuje závazně povinnosti tak, jako obecně platný právní předpis. Význam použití takové normy ale spočívá v tom, že pokud výrobce při výrobě stanoveného výrobku splní požadavky harmonizované normy, splní tím požadavek zákona o technických požadavcích na výrobky³⁾. ES Prohlášení o shodě nebo ES Posouzení shody spočívá v tom, že výrobce musí prokázat, že při výrobě výrobku postupoval podle harmonizovaných norem a dodržel jejich ustanovení. Postup určení zda se jedná či nejedná o stanovený výrobek a postup pro posouzení, je uveden v příslušných nařízeních vlády⁷⁾, kterým se provádí zákon o technických požadavcích na výrobky³⁾.

Příklad použití harmonizované normy ve stavebnictví

Podle nařízení vlády⁸⁾ k zákonu o technických požadavcích na výrobky³⁾ je stanoveným stavebním výrobkem každý výrobek určený výrobcem nebo dovozcem pro trvalé zabudování do staveb, pokud jeho vlastnosti mohou ovlivnit alespoň jeden ze základních požadavků na stavby (uvedených v příloze č. 1 k tomuto nařízení), kdy trvalým zabudováním výrobku do stavby je takové zabudování, při kterém se vyjmutím nebo výměnou výrobku trvale mění vlastnosti stavby, přičemž vyjmutí nebo výměna výrobku je stavební prací. Mezi požadavky na tyto výrobky například patří, aby stavba byla navržena tak, že:

- po určitou dobu bude zachována nosnost a stabilita konstrukce,
- bude omezeno šíření požáru na sousední objekty.

Sleduje se použití takových stavebních prvků (výrobků), aby stavba ve svém výsledku splňovala dané požadavky.

Právní předpis, vyhláška č. 137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu⁹⁾ v jednotlivých ustanoveních používá této právní věty - např. v § 20 odst.3:

V požárně nebezpečném prostoru smí být umístěny pouze stavby nebo jejich části a zaříze-

ní, které odpovídají normovým hodnotám požární bezpečnosti.

Podle § 3 odst. l) citované vyhlášky pro účely této vyhlášky:

- normová hodnota je konkrétní technický požadavek obsažený v příslušné české technické normě ČSN, jehož dodržení považuje konkrétní ustanovení za splnění jím stanovených požadavků.

Například může být použita harmonizovaná norma ČSN 73 0802¹⁰⁾. V této normě je uveden postup, jak dosáhnout požadované odstupové vzdálenosti stavby od ostatních objektů nebo jak provést objekt tak, aby mohla být jeho část v požárně nebezpečném prostoru druhé stavby.

Lze tedy učinit závěr, že i když v praxi použijeme nezávaznou harmonizovanou normu, která neukládá povinnosti jako obecně platný právní předpis, splněním požadavku této normy bude splněn požadavek právního předpisu, tedy na jedné straně zákona o technických požadavcích na výrobky³⁾ a na straně druhé požadavek stavebního zákona⁹⁾.

¹⁾ 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku České republiky ve znění zákona č. 162/1998 Sb.

²⁾ Zákon č. 142/1991 Sb., o československých technických normách ve znění zák. č. 632/1992 Sb.

³⁾ Zákon č. 22/1997 Sb. o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů ve znění pozdějších předpisů

⁴⁾ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů („ZPr“)

⁵⁾ ČSN 33 1500 Elektrotechnické předpisy. Revize elektrických zařízení ve znění pozdějších změn

⁶⁾ ČSN 69 0012 Tlakové nádoby stabilní. Provozní požadavky.

⁷⁾ Například nařízení vlády č. 24/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na strojní zařízení

⁸⁾ Nařízení vlády č. 163/2002 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na vybrané stavební výrobky ve znění pozdějších předpisů

⁹⁾ Vyhláškou se provádí zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁾ ČSN 73 0802 Požární bezpečnost staveb. Nevýrobní objekty. Norma je harmonizována

¹¹⁾ Zákon č. 309/2006 Sb. zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci („ZoDPBOZP“) ve znění pozdějších předpisů

Příště pokračování: Použití ČSN jako podkladu pro plnění předmětu smlouvy o dílo.